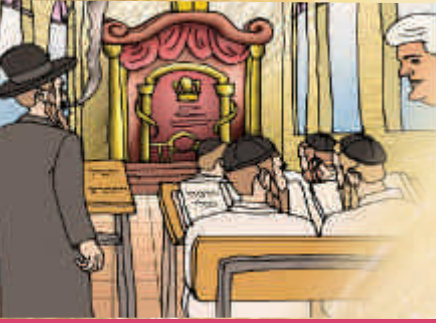

מתיקות הבית

גליון למתיקות המשפחה היהודית
יו"ל ע"י אברכי כולל 'לונגלין' בראשות הגאון הרב מנחם ברוך יאוווע שליט"א

הצער הוא האוצר...

כדי שיבוא ממחשבה טובה לידי מעשים טובים, ובעסקו בכתב המחשבה גרדא, הרי הוא מגביר את יצריו הרעים וקרוב הוא לבוא לידי ההרורים רעים, מה שאין פן אם משקיע את פת המחשבה שבו להיטיב עם הבריות תמיד שאז רחוק הוא ממחשבות וממזמות רעות חלילה.

על כך אמרו: טוב מעט בכונה מהרבות שלא בכונה, שכל תורה שאין עמה מלאכה - הינו שאדם לא מחפס מלמודו לעשות מעשים של חסד ולהיטיב עם הבריות - סופה בטלה וגוררת עוון (אבות פ"ב ב.)

עצות מתוקות למעשה

א. אדם שאינו נשוי הרי שיתכן שהוא גומל חסדים עם אחרים משום שהוא מרגיש מעליהם, וכן משום שיש לו כבוד מהחסדים הללו, אבל אם הוא נשוי, רק אז יוכל להכיר האם באמת יש לו מדת חסד או לא, כי רק אם הוא מסגל לגמול חסד עם בני ביתו שאינו מעליהם, ושאין לו כבוד מהחסד שעושה עמהם, זה מראה שיש לו מדת החסד ושאינו כפוי טובה. לכן על האדם להעריך את בני ביתו ולהכיר להם טובה על כך שמגדלים את הילדים ומצילים אותם מן החטאים של מדות רעות, שעל ידם הוא יודע מה עליו לחקון. ב. על כל אחד לחוס על עצמו ולהכיר בכך שימיו עוברים וחולפים; יום רודף יום ושנה רודפת שנה וחקר יצטרך לעמוד מול הקב"ה ולתת דין וחשבון. לכן מן הראוי לערוך בכל יום חשבון נפש לפני ה' ולעשות דין וחשבון לעצמו ולומר: 'בזונו של עולם, אני רוצה למלאות את תפקידי בעולם ולהשלים את מדיתי, אצא זכאי לפניך'. ויחטף בכל יום תורה ומצוות וגמילות חסדים כדי שלא יבהל כשיבוא לבית דין של מעלה.

וברכה זו אכן התקימה ברב, שהעריך מאד את אשתו על אף שנגרם לו ממנה צער, עד שאמר: 'דינו שמגדלות את ילדינו ומצילות אותנו מן החטא' - לא רק מהחטא, אלא מהשרש של החטאים שהן המדות הרעות, שעל ידי האשה האדם מגלה באמת את פנימיות מדותיו וחסרונותיו ויכול לתקנם. נמצא, שלא הסתכל בצער שיש לו מאשתו, אלא חפש לראות את הטוב שיש לו ממנה.

ובכדי שאדם יקנה את המדות הטובות הללו, עליו ללמד זאת מתלמידי חכמים צדיקים שילמדו אותו שלא לכעס אלא להעריך את בן הוגג, כמו שרבי הלך אל רב חייא שילמדו את הערף של האשה.

לכן על האדם לראות בכל יום כיצד להתרחק ממדות רעות ולרכש מדות טובות כדי שלא יבזבז ליום הדין, וזהו העקר בעסק התורה שאדם יגלה את המדות שעליו לחקון, שעל כך אמרו חז"ל (ויק"ר א ט"ו) 'כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו, והינו שמהנבלה אפשר לפחות להשתמש ולעשות מעורה תפלו, אבל מתלמיד חכם שאין בו דעת - לגלות מלמודו את עמק מדותיו ולקנות ענוה, הרי שאין ממנו כל תועלת ואף עלול הוא להזיק ולהכשל בכך שלמודו יהיה על מנת לקנותו.

ובשביל זה על האדם להתאים את התורה שהיא ה'חפצא' לעצמו שהוא ה'גברא', ולבא על ידה לתקון המדות, כי אדם שמשקיע רק בלמוד התורה ואינו עוסק בתקון המדות שלא לפגוע בבני אדם וכן אם אינו עוסק בעשיית חסד, הרי הוא דומה לאדם שלובש משקפים עבות עם מדה גבוהה עד שאינו יכול לראות מאומה, כך הוא האדם שחקמתו מרובה ממעשיו, שאין חקמתו

מתקימת, אלא היא מזיקה לו סם ונעשית לו סם הפות, כי פת המחשבה נתן לאדם

'ויחי יעקב...' "אומרים חז"ל הקדושים (תענית ה:) שיעקב אבינו לא מת, ואף שכתוב בפסוק במפרש שחנטו אותו, מגלים לנו חז"ל שהאמת היא שיעקב אבינו לא מת אלא הוא חי, כי כל ימי חייו עסק בעבודת ה' ובתקון המדות והגיע לשלמותו, וזכה בזה לחיים הנצחיים בעולם הבא, ובפרט משום שמעשיו הטובים חיים וקיימים בעולם אצל זרעו לצנח, לכן הוא נקרא חי, וכמו שהגמרא אומרת (שם) 'מה זרעו בחיים, אף הוא בחיים'.

וכך גם עלינו 'להציל' את חיינו הנצחיים, על ידי 'שנוצצ' את חיינו בעולם הזה לתקון מדותינו בשלמות. בהקשר לזה נביא מה שהגמרא מספרת (במות 80) על רב שכשהיה נפטר מרבו רב חייא, היה רב חייא מברכו שה' יצילך מדבר הקשה מן המיתה, ומסבירה הגמרא שזוהי אשה רעה כמו שכתוב: 'ומוצא אני מר ממות את האשה'.

ומספרת הגמרא שאשתו של רב היתה מצערת אותו, וכשבקש לאכל קטנית, עשתה לו עדשים. וכן להפך כשבקש עדשים, הכינה לו קטנית. כשגדל בנו חייא, דאג לטובתו של אביו ורצה להשפין שלום ביניהם, לכן אמר לאמו שאביו רוצה לאכל קטנית פי רב רצה לאכל עדשים, וכך אשתו הכינה לו עדשים, וכששמע מכך רב, אמר לו שלא יעשה זאת כי בזה הוא מרגיל את לשונו לדבר שקר.

כלומר שרב הקפיד על כך שבנו חייא אומר שקר, ובה גם גרם לאביו שקר במדות, כי על ידי שאשתו גרמה לו 'צער', הוא זכה לזכך את מדותיו ולזכות ב'אוצר' של מדות אמתיות לתור ולקבל באהבה גם כאשר עושים נגד רצונו.

לפי זה יבין, מה שלכאורה נראה שברפת רב חייא [שיציל מדבר שקשה ממות שהיא אשה רעה] לא התקימה ברב, כי האמת שברכתו לא היתה שאשתו תגרם לו תמיד קורת רוח, אלא רב חייא התפונן בברכתו, שיזכה להתגבר על הקשיים שיש לכל אדם עם בני ביתו, ולהשלים את מדותיו, וכשקרא לאשה רעה צער קשה מן המיתה, כנחת היתה למי שאינו משכיל לזכך על ידה את מדותיו, אף שבדיו לרכש מכך מדות טובות.

מתיקות הבית כבית המקדש

בית המקדש הוא המקום שבו פָּחַר ה' שִׁמְחוּנו וְלִמַּד דַּעַת בְּצִדָּה לְקַדֵּשׁ אֶת בְּתִינוּ, וְעַד שֶׁנִּבְנְהָ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה אֶת הַמִּשְׁכָּן שֶׁמִּמּוֹ לָמְדוּ עִם יִשְׂרָאֵל דַּעַת בְּכָל זְמַן הַלִּכְתָּם בַּמִּדְבָּר. וְהַתּוֹרָה מִצָּרִיכָה עַל עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן שְׂהָהּ בְּנוֹי מִקְרָשִׁים וְעַלֵּיהֶם הָיוּ עֹשֵׂר יְרִיעוֹת, וְהָיוּ כְּרוּבִים מְצֻיָּרִים בְּהֶם בְּאַרְיֵגָתוֹ, וְלֹא

בְּרָקִימָה שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה מַחֲסֵי, אֶלְאִי בְּאַרְיֵגָה בְּשֵׁנֵי כַּתְלִים, פְּרָצוּף אֶחָד מִכָּאן וּפְרָצוּף אֶחָד מִכָּאן, אֲרִי מִצַּד זֶה וְנֹשֵׁר מִצַּד זֶה רִשִׁי שְׁמוֹת כו א) וְדָבָר זֶה הַתְּלָמִים בְּפִרְקַת הַמִּבְדְּלָה בֵּין הַהִיָּקָל לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים.

וּבִדְבַאי שְׂאֵנֵנו יוֹדְעִים אֶת הַטַּעֲמִים הַגְּנוּזִים בְּצִיּוּרִים הַלָּלוּ, אוּלַּם יֵשׁ לְבָאֵר טַעַם עַל פִּי הַפֶּשֶׁט, כְּדִי לְשַׁעַל יְדֵי הַצִּיּוּרִים לְמַדּוֹ לְהַתְּבַנּוּן בְּכִלְאֵי הַבְּרִיאָה, וְכֵן לְמַדּוֹ אִיךָ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמִּדּוֹת שֶׁל הַחַיּוֹת לְעַבְדוֹת ה' כְּמוֹ שֶׁשִׁנְיָנו 'הָיוּ עַז פֶּמָר וְקַל כְּפֹשֶׁה, רֶץ כְּפָצִי וְגַבּוֹר פֶּאֲרִי, לְעִשְׂוֹת רְצוֹן אֲבִיךָ שְׁבִשְׁמַיִם, וְכָךְ גַּם הַתְּמוּנוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂי ה' בְּבְרִיאָה הַמְּלֻוּיִים בְּבִיתֵנו,

עֲשׂוּיִים לְהַתְּבַנּוּן בְּהֶם לְעַבְדוֹת ה'.

בְּנוֹסֵף לְכֹה, ה' הִטְבִּיעַ בְּלִדְנוֹ לְצִיּוֹר וְכֵן אֶצֶל בְּעַלֵי אֲמִנוּיֹת שְׁעוֹסָקִים בְּצִיּוּר, בְּאַרְיֵגָה וּבְרָקִימָה, כְּדִי שֶׁנִּבְרָאָה אֶת גְּדַלַת ה' שְׂאֵנֵנו צִיּוֹר כְּמוֹתוֹ יִתְבַּרַּךְ, כְּמוֹכָא בְּגִמְרָא (פְּרַשְׁתִּי), שְׂאֵנֵנו צִיּוֹר אֶצְרָה בְּכַתְלֵי וְאֵינוֹ כָּלֵל לְהִטֵּיל בָּהּ וְנִשְׁמָה קְרָבִים וְגַבִּי מַעֲסִים, וְהַקְּבִ"ה צִיּוֹר אֶצְרָה בְּתוֹךְ אֶצְרָה וְכִמְטִיל בָּהּ רִיחַ וְנִשְׁמָה קְרָבִים וְגַבִּי מַעֲסִים.

אִם כֵּן, דַּעַת שְׂאֵנֵנו מְבִיטִים בְּצִיּוּרִים, בְּאַרְיֵגִים וּבְרָקִימוֹת שְׁבִיִּיתֵנו, עֲלֵינוּ לְקַיֵּם "בְּכָל דְּוָרְךָ דַּעַה" וְלְהוֹדוֹת לַה' עַל שֶׁצִּיּוֹר אוֹתֵנוּ בְּצִלְמוֹ כְּדִמּוֹתוֹ בְּאֶפְסֵן שְׂאֵנֵנו אֲדָם הַדּוֹמָה לְחִבְרָא (סְפִירוֹת לו), וְשֶׁהָ נּוֹפֵם בְּנוֹ נְשִׁימוֹת מְתוּקוֹת בְּכָל רֵגַע וּמִצִּיּוֹר אֶת מְהֵלֶךְ חַיִּינוֹ שֶׁעַל כֵּךְ מְרַמְזִים הַשְּׂרִטוּיִם שְׁבִיִּידְנוֹ. וְעַל כֵּךְ נֶאֱמָר (אִיּוֹב לו): "בְּיַד כָּל אָדָם יַחֲתוֹם", שְׂבִיָּה נְרַמְזוֹ שְׁבִיִּידְנוֹ לְקַבֵּעַ אֶת הַשְּׂרִטוּיִם שְׁבִיִּידְנוֹ מְרַמְזִים לְמַהֲלֶךְ חַיִּינוֹ - שִׁיָּהִיו כְּרָאוּי, וּבְיַדְנוֹ לְהַכְרִיעַ אֶת עַצְמוֹנוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַרְךָ זְכוֹת עַל יְדֵי שְׁנִיתֵנו, וְשֶׁלּוֹם וְנִחוּן אֶת חֲבֵרְנוֹ לְכַרְךָ זְכוֹת, כִּי בְּמִדָּה שְׂאֵנֵנו מוֹדֵד בָּהּ מוֹדֵדֵינוּ לוֹ (סוֹטָה ח).

המתיקות בגן המבוכה

"האֶסְפוּ" - הָיוּ בְּאַחַדוֹת! וְכָל הַשְּׂבִיטִים מִסְתַּכְּלִים עַל יַעֲקֹב אֲבִינוֹ וְלוֹמְדִים מִמֶּנּוּ מְתִיקוֹת קַיִים תּוֹרָה, מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כָּל אֶחָד בְּדַרְכּוֹ הַנִּכְוֶה לוֹ שֶׁעַל יְדֵהּ מַגִּיעַ לְאַכְסְדְרָה. וּמִזֶּה וְלִמַּד כְּפֹה חֲשׂוֹב

לְהִיּוֹת מְעַרְבַּב בְּדַעַת עִם חֲבֵרִים יְרֵאֵי ה' וְלִשְׁמַעַע בְּקוֹל הַחֲקָמִים שְׁעַבְרוֹ אֶת גֵּן הַמְּבֹכָה, כִּי כְּפֶאֱשֶׁר הָאָדָם עוֹבֵד אֶת ה' לֵלֵא חֲבֵרִים וְגַלֵי קָרְבָה לְצִדִיקִים, בְּנִקְלָה הוּא עֲלוֹל לְטַעוֹת. (עַל פִּי דְבַרֵי הַרְמַח"ל בְּמִסְלַת יְשֵׁרִים).

כָּל הַשְּׂבִיטִים הוֹלְכִים בְּגֵן הַמְּבֹכָה. כָּל אֶחָד מֵהֶם הוֹלֵךְ בְּשִׁבְלֵי שְׁלוֹ, וַיַּעֲקֹב אֲבִינוֹ הוּא זֶה שֶׁנִּמְצָא בְּאַכְסְדְרָה, שְׂהָרֵי הוּא חֲקוּק לְמַעֲלָה בְּכַסָּא הַכְּבוֹד, וּמִרְאָה בְּיַדְיוֹ וּבְאַצְבָּעוֹתָיו אֶת הַדָּרֶךְ הַנִּכְוֶה, כְּמוֹ שֶׁהוּא "שֹׁכֵל אֶת יַדְיוֹ" - שְׂרַמְזוֹ דְבָרִים בְּתוֹנוּעוֹת יַדְיוֹ, וְאִמְרוֹ לְבִנְיָנוּ:

מתיקות חסדי ה' הרמוזים בפרשו

"כָּל אֱלֹהֵי שְׂבִיטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עֹשֵׂר וְאַתָּה אֲשֶׁר דָּבַר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ בְּרַךְ אוֹתָם" - יַעֲקֹב אֲבִינוֹ כָּלֵל בְּבִרְכּוֹתָיו אֶת הַתְּכּוֹנוֹת וְהָאִפִּי הַשְּׂבִיטִים לְכָל אֶחָד מֵהַשְּׂבִיטִים, וְרַמְזוֹ בְּזֶה הַחֶסֶד הַגְּדוֹל שֶׁבְרָא ה' אֶת בְּנֵי הָאָדָם בְּאֶפְסוֹ שֶׁכָּל אֶחָד שׁוֹנֵה בְּטַבְעָיו מִחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חַז"ל (וַיִּשְׁלַמְיָ בְּכּוֹת גט): 'כִּשֶׁם שְׂאֵנֵנו פְּרָצוּפִים דּוֹמִים זֶה לְזֶה, כֵּךְ אֵין דַּעַתָם דּוֹמָה זֶה לְזֶה'. שֶׁעַל יְדֵי חֶסֶד זֶה הָעוֹלָם מַגִּיעַ לְשִׁלְמוֹתוֹ, שְׂהָרֵי אֵלֹהִי הָיוּ כָּלֵם שְׁוִים בְּתַכּוֹנוּתֵיהֶם, הָעוֹלָם לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַתְּקִים. וְכַגֻּן שֶׁכָּל בְּעַלֵי הַמְּלָאכָה הָיוּ עוֹסְקִים רַק בְּמִלְאָקַת הַנְּגִרָת, לֹא הָיָה מִי שִׁיֹּאֵל לְעַסֵק בְּאַפִּיַת לָחֵם וְלַעֲשׂוֹת אֶת שְׂאֵר הַמְּלָאכּוֹת שְׂאֵנֵנו צְרִיכִים לָהֶם.

וְהַתְּבַנּוּנוֹת בְּחֶסֶד זֶה, מוֹעִילָה מְאֹד לְהִסְרִי אֶת מִדַּת הַקְּנָאָה, כִּי הָרִי הַסְּבִיבָה שְׂאֵנֵנו מְכַנָּא, כִּי מְבַחֵין שִׁישׁ לְחֲבֵרוֹ תְּכּוֹנוֹת אַחֲרוֹת שְׂאֵנֵנו בּוֹ וְכֵן שְׂמִצְלִיחַ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. וְכִשְׁיִתְּבַנּוּן הָאָדָם בְּטוֹבַת הָעוֹלָם וְשִׁלְמוֹתוֹ הַנַּעֲשִׂית דְּוָקָא עַל יְדֵי שֶׁכָּל אֶחָד שׁוֹנֵה מִחֲבֵרוֹ, תּוֹסֵר הַקְּנָאָה מִמֶּנּוּ כִּי יְבִין שְׂוִהֵי טוֹבָתוֹ וְטוֹבַת הָעוֹלָם, וְקִנְאָתוֹ תִּפְרָף לְקִנְאָת סוֹפְרִים, שְׂבַעַת שְׂרִיאָה תְּכּוֹנוֹת טוֹבוֹת אֶצֶל חֲבֵרוֹ, לְשִׁתְּדַל לְקוֹנוֹתוֹ מִמֶּנּוּ לְעַבְדוֹת ה'.

מתיקות חיי השבטים

מתיקות התפלה - התכבדו מכבדים

הנה איתא בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ד):
'ונכנס לבית הכנסא מברך שמים, אחת
בכניסתו ואחת ביציאתו, בכניסתו מהו
אומר? כבוד לכם המכבדים משרתי
קדש...! וכן זוהי משמעות הבריתא שם,
שהלכה ומנהגה כמה ענינים שמתפללים
עליהם בכניסתם וביציאתם - הנכנס
לפרה, הנכנס למרחץ, ונחמכם הזפירה
גם את אמירת 'התכבדו מכבדים' בפניסה
לבית הכנסא. נמצא, שאמירת 'התכבדו מכבדים' היא

'ברנה ראשונה' בכניסה לבית הכנסא!?

מקבילה לברכת 'אשר יצר', והרי היא כעין 'ברכה ראשונה' לפני שנוכסים
לבית הכנסא.

ובעצם הענין שתקנו חז"ל לברך קודם כל דבר ולאחריו, יש לכאורה שהוא
כדי לברך את המעשה שאנו עושים, בתפלה ובנהודאה לפני ה'. וכגון:
הנכנס לבית הכנסא, תקנו לו חז"ל לברך 'התכבדו מכבדים', כדי שיתעורר
מכף לדעת שה' אוהב אותו מאד, שהרי את סוד יצירתו הוא לא מסר
לשום מלאך או שרף, אלא רק "אני ה'" - ולא אחר. הקב"ה לבדו ין אותו
בטובו, והוא לבדו מפעיל את מערכת הלעיסה בפיו, הטוחנת את הדברים
הקשים והגסים כדי שייכלו לעבר לישט וממנו לקרבים ולבני מעים, והוא
לבד מפעיל את מערכת העכול שלו, המפרידה בין החלק הטוב שנגלע
בדם ובין חלק הפסלת שיצא לחוץ.

אך למלאך, יהא גדול ככל שיהא, אין שום השגה בפנימיות הנפלאה
שטמונה בדבר השפיל ביותר השייך ליצירת האדם, ואף בשאר הברואים
שנבראו לשרת את האדם אין למלאכים שום השגה, כי המלאך יכול רק
לשרת את האדם ולעשות בשבילו את הפעולות המעשיות שהוא צריך,
אבל לא יותר מזה, וכבר מבאר בהנהגה הקדושה (ורא דף קא): 'מלאכי עליון
אינם יודעים בזה העולם אלא רק מה שנומסר להם לדעת'.

ומיד כשיוצאים מבית הכנסא מברכים ברכה אחרונה, 'אשר יצר את האדם
בחכמה' שהיא גם ברכה על יצירת האדם הנעשית רק על ידי ה'. וכן הוא
בכל דבר שמברכים עליו תחלה וסוף, כדי שבכל שעת הנהגה נכיר בלבנו

טובה לה' מתחלה ועד סוף.

והטעם שכיום לא נהגו לומר 'התכבדו
מכבדים', מבאר במשנה ברורה (שם ס"ק
א'): משום שאין אנו מחזיקים את עצמנו
לקראי שמים שמלאכים מליים אותנו.
ולכאורה הלא פסוק מפרש הוא (תהלים
צא א'): "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך
בכל דרכיך"?

ישראל למעלה מהמלאכים!

וצריך לומר, שהגם שאין אנו אומרים 'התכבדו מכבדים',
אין הפנהגה בזה שהמלאכים לא מליים אותנו, אלא שאין לנו את האמונה
השלמה בעצמנו שעל אף מדרגתנו הפחותה, אנו כבני אדם גדולים יותר
מהמלאכים. ובאמת עצם זה שהם נבראו לשרת אותנו מורה את גדל
ערכנו, ומכיון שאנו לא יודעים מהם, נתבטלה אמירת 'התכבדו מכבדים'.
[ובפרט שעל פי החיד"א והאר"י ז"ל יש לומר גם כיום את הנסח 'התכבדו
מכבדים', (פמ"ב בשע"ת א"ח סי' ג), שלפי זה מבאר להדיא שהמלאכים כן
מליים אותנו, אלא שקצרה דעתנו להאמין בזה].

ולפי זה שמעלת בני האדם גדולה מהמלאכים, אפשר לכאורה פנות חז"ל
שאמרו (תהלים טו), שבשליש דברים בני אדם דומים למלאכי השרת ובשליש
דברים בני אדם דומים לבהמה, והיגו, ששליש מעלות יש לבני אדם שבהן
הם רק כמלאכי השרת, ושליש מעלות יש לבני האדם שעל ידן הם נעשים
יותר ממלאכי השרת, והוא מה שיש בבחם להיות שמים לקב"ה במעשה
בראשית, ולברא כביכול את עצמם - על ידי אכילה ושתייה, והוצאת רעי
שהיא השלמה של פעלת האכילה, וכן להיות שמה בהמשכיות הדורות
על ידי פריה ורבייה, ומה שהקב"ה עשה שבדברים אלו בני האדם נדמים
לבהמה, זה בכדי שלא תזוח דעתם עליהם.

וגבה האדם גדול מהמלאכים, שמלבד מה שיש לאדם את היכלת להפיר
את ה' וליצור עמו קשר אמיתי, כמו שאמר דוד (תהלים ע"ב): "צור לבבי
וחלקי אלקים לעולם", עוד הוא יכול להתבונן ולהפיר את הפנימיות של
כל הבראה ולהביאה לשלמותה.

בבריאית העולם (שבת קיט), וכיון שבמעשה בראשית
אין למלאכים שום שכיחות, לכן אנו משלחים אותם
לפני הקדוש, כדי להראות שמעשה בראשית הוא "אתה אלקים לבדך".
ואף על פי שמצינו שנתן ה' למלאכים תפקיד בענין האכילה ושתייה,
כדאיתא (בר"פ פ"ו י'): 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל [מלאך] שפכה
בו ואומר לו גדל'. וכן בענין פריה ורבייה, שהמלאך מלמד את התינוק תורה
בתשעת הימים, ובצאתו סוסר לו על פיו (נדה לא). בכל זאת ברפת 'התכבדו
מכבדים' נתקנה רק בכניסה לבית הכנסא ולא קודם האכל וכדומה, משום
שבית הכנסא הוא הסכום של חסד יצירת האדם, שכן בבית הכנסא כלא
גם חסד של אכילה ושתייה שאז השלמה פעלת עכול המאכל ויצאת
הפסלת שבו, וגם כל התועלת במצות פריה ורבייה שאנו שמים בה עם
הקב"ה, שייכת לחסד 'אשר יצר', שהרי אם יסתם או אם יפתח אחד
מהם, אי אפשר להתקיים.

שלוש עלינים או צאתכם לשלום?

יש להתבונן, שכיון שאנו מנעלים לומר 'התכבדו
מכבדים' בכניסתנו לבית הכנסא, מה הטעם שנהגו
ישראל לומר 'שלום עליכם' לפני הקדוש של ליל שבת, שכלו מיסד
על המלאכים המליים אותנו בכל ערב שבת ועוד קשה שמתחלה אנו
אומרים 'שלום עליכם', ומסימים: 'צאתכם לשלום מלאכי השלום',
ומפרסמת התמיחה: שכיון שאנו מכבדים אותם בכניסתם, מדוע אנו
משלחים אותם כביכול באמירת 'צאתכם לשלום', ומדוע שלא משיכו
ללוחות אותנו בקדוש ובסעודה?

אלא שיום השבת הוא הזמן שבו אנו עוסקים באמונה בה' שברא עבורנו
עולם נאה ומתוק, לכן מתחלה אנו מעריכים את המתנה שהקב"ה ברא
בשבילנו את המלאכים המליים אותנו, ואנו אומרים להם 'שלום עליכם'
וכו', אולם לבסוף, אנו אומרים 'צאתכם לשלום', היות שבקדוש אנו
מעידים על מעשה בראשית, ובחכמה זו אנו נעשים שמים עם הקב"ה

הַשְּׂגוּגוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל הָאָדָם נְעוּלָמוּ... חֵלֶק ב'

תקציר: ר' יוסף מספר על עצמו, שבעודו נער צעיר בתלמוד תורה, היה משפיל מכל חבריו שכנו אותו 'יוסף הגלם', כי היה קשה הבנה וכן מפני מוצאו שהיה מעדה שונה משלהם, והיה בעל מזג חם בשונה מכל החברים שהיו בעלי מזג קר. אלעזר היה בחור חריף מכל הפתה וקלט את כל החומר מהר, ויוסף סבל ממנו מאד, בכך שמעולם אלעזר לא הוריד מכבודו להתייחס אליו.

יוסף הקים בית על אף שלא צפה מעולם שיזכה לכך. בשנים הראשונות לנשואיו למד בכולל, ולאחר מכן הכרח לצאת לעסקים וההצלחה האירה לו פנים, אך נסיון העשר גבר עליו והוא נכשל לנעול דלת בפני גבאי צדקה, ובעקבותיהם של חבריו שצערוהו בקטנותו. יום אחד הופיע אצלו לא אחר מאשר אלעזר הכשרוני והחריף, הוא לא הכיר את יוסף ונגש לבקש תרומה, יוסף בקש ממנו שיספר מדוע הוא זקוק לכסף, והוא התחיל לגולל בפניו את ספורו:

"אני זקוק להון רב בכדי לשלם את החובות שנוצרו עקב כך שאני גרוש כבר פעם שלישית, ועלי לשלם את הכתובה והמזונות, ואין לי מהיכן לשלם זאת". שאילתי אותו על אחר: "אבל אתה נראה אדם מקבד וחסם, איך הגענת למצב שכזה?". הוא ענה: "לא טעית, מקטנותי אני מאד כשרוני ופקח, איש לא עומד בפני דשאני וישוב ללמוד, ומתקור מעמדי הרם הכרחתי להתגרש שלש פעמים, ולדעתי לא היה כאן 'קדושיו' כלל, אלא היה זה 'מקח טעות' גמור, הפילו אותי בפח שלש פעמים עם שדוכים שאינם מתאימים לרמה שלי!"

שאילתי אותו: "אם אתה כל כך חכם ופקח, כיצד הצליחו לרמות אותך כל כך, ולא רק פעם אחת, אלא שלש פעמים?!...", הוא התחמק ואמר: "וכי איך יודע שפרק 'האיש מקדש' הוא פרק קשה מאד במסכת חיי של האדם, וגם חכמים גדולים ופקחים נכשלו בזה!..."

כאן כבר לא יכלתי להתאפק ושאלתי אותו: "אתה זוכר אותי?", הוא נעץ בי את עיניו ואז פניו

הסמיקו, הוא אמר בגמגום: "יתכן שאתה הוא 'יוסף הגלם' מהכתה?!", הוא לא התכוון באמת לכנות אותי כך, אבל אני לא יכלתי לשמע שוב את הכנוי הזה, וגרשתי אותו בכעס וגבשת פנים.

מאז החלה התדרדרות משמעותית בעסקי, חששתי מכך מאד, כי בעסקים אין אפשרות להיות באמצע; או שמרויחים, או שמפסידים. למעשה עסקי התדרדרו, ומכרתי את כל העסק לאחד מחברי לעסקים שדעתי שרצונו להחזיר את עסקי.

בצר לי הלכתי למורי וחימי ז"ל, שהיה אדם ירא שמים ובעל ענוה גדולה, והיה נוהר מאד בכבוד הקריות, כשספרתי לו על מצבי העגום בפרנסה, הוא חקר אותי היאך התנהגתי ומה היו מעשי בזמן היותי עשיר, וכששמע היאך התנהגתי עם ידידי אלעזר כאשר בא לבקש תרומה, אמר לי על אחר: "ברור שאהי הסבה למצבך, ולא יועילו לך פעת התרומות והצדקות, עד שתתקן את מה שפגעת בו ותפסו". נסיתי להצדיק את עצמי ולספר לחמי, שבגילדותי אלעזר החליש את דעתי מאד, אך חמי לא קבל שום תרואה, ואמר: "לא משנה איך הוא התנהג, לך היה אסור על פי התורה להתנהג כך".

ללא כל הסוס, הודרתי לעשות כל אשר בידך כדי להשיג את אלעזר, כי ידעתי שבוה תלוי הדבר שלא יתמוטט כל מעמדי. בחסד ה' תודו זמן קצר יחסית השגתי אותו, הגעתי לביתו כשמתנה גדולה בידך.

הוא קבל אותי בכבוד וכששבענו יחדיו הוא ספר לי שבאותה עת שהוא בא לבקש ממני תרומה והתברר לו שאני הוא יוסף, הוא ממש רצה לפייס אותי ולהתנצל על כל מה שצער אותי, כי הבין שיתכן שעוון זה שבידו גרם לו את מצבו הנורא בעיני השדוכים, אך אני מנעתי זאת בכך שסלקתי אותו גבשת פנים.

ואז אלעזר ספר את האמת, שהסבה שהוא זולזל בי וגרם לי חלישות

הדעת הייתה רק מפני מוצאי ומזגי השונה מכל חברי הפתה והסבירי מדוע הוא טעה בזה וכן הוא אמר: "הרי הרמב"ם ומרן ה'בית יוסף' שאת לחמם אנו אוכלים ואת מימיהם אנו שותים, היו ממוצא של מזג חם. ומוכח מכך, שמאחורי מדת החממות הוא מסתתר יצר טוב גדול מאד, שגורם רצונות פבירים לגדל ולהאיר את העולם.

וגם האר"י ז"ל, ערב בנסח תפלתו, גם את נסח עדות המזרח, על אף שכידינו מוצאו לא היה מארצות המזרח, וקרא לנסח המערב הזה בשם השער "ג", שהוא השער הכולל, שבו מערבים נסחאות התפלות של כל עם ישראל והוא השער המסגל ביותר לקבלת התפלות, כי אדם שמערב בתפלתו את נסח העדה השונה ממנו, ממילא הוא אוהב אותם, ואין לך סגלה לקבלת התפלות יותר מאהבת בניו של המקום ברוך הוא".

כשהוא סים את דבריו, ספרתי לו על ההתדרדרות שלי בעסקים, ומחלנו זה לזה והבטחנו להתפלל זה על זה. והנה כעבור כחודשים, הודפנה לידי איזו הצעת שדוך שהתאימה לאלעזר על אף השני במוצאם, הצעתי לי את השדוך הזה, ואכן הם הקימו בית וברך יש להם שלשה ילדים, והם חיים בחסדי ה' בשלום וגבולוה.

בד בבד, אלעזר הפנה אותי לבעל עסק גדול, וכשנגשתי לבקש ממנו שאהיה שותפו, הוא דחה אותי, אך אלעזר שהיה חברו המליץ עלי, והוא האיר לי פנים ושוב שגשגתי בעסקי, אך הרוחתי חלק קטן ממה שהייתי מרויח במעמדי הראשון וכנראה זהו מרחמי ה' עלי שלא אכשל שוב.

השגשגו הגדול והעקרי שלנו, הוא מה שנוכחו לראות שהקב"ה מקפיד מאד על השלום ואהבת חברים, ולא יעזרו לאדם פשרונותיו בלמוד וביקיאותו בש"ס, אם אינו יודע להזהר בכבוד האלת. וגם מי שנופגע וסובל עלבונות, אף שאין זה לפי שורת הצדק, עליו לדעת שהם לטובתו, שילמד להיות פנוע ויעביר על מדותיו ויכח זה יעבירו לו על כל פשעיו, כמבאר בדברי חז"ל (רי"ה ט). הרי רצון שיהיה פרוסום מעשה זה לתועלת הפלל והפרט.

ברכה, י. ט. פנמה